

**Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индексийн судалгаа
(2011 оны 4-р улирал)**

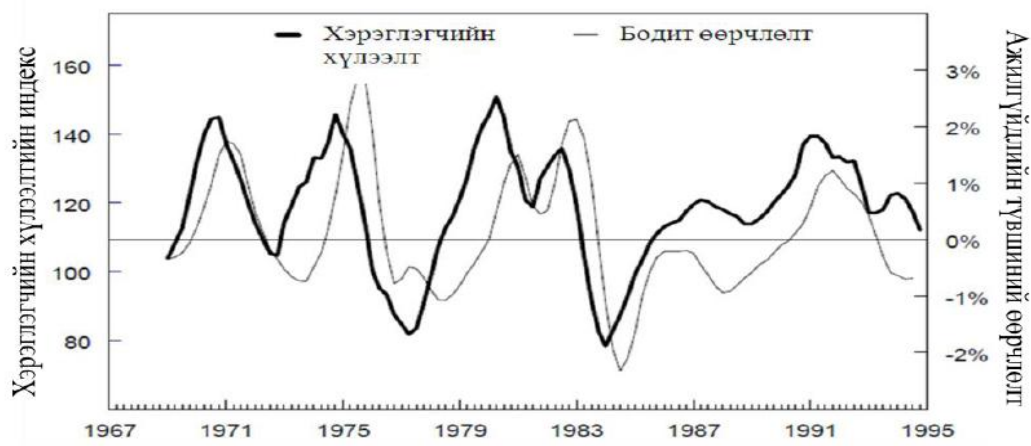
Товч агуулга |

Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индекс(ХХИ)

Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индекс нь дэлхийн олонхи хөгжингүй орнуудад тухайн улс өөрийн иргэдийн хэрэглээндээ зарцуулж байгаа зардлын ирээдүйн хандлагыг тодорхойлох зорилгоор тооцдог өндөр ач холбогдол бүхий эдийн засгийн индикатор юм. Аливаа нэгэн улсын эдийн засгийн төлөв байдлыг тодорхойлоход тэргүүлэгч буюу эдийн засгийн ирээдүйн төлөв байдлыг харуулдаг индикатор болон улс орны эдийн засгийн тухайн үеийн төлөвийг харуулдаг индикаторыг тооцож үзэх шаардлагатай болдог. ХХИ нь эдийн засгийн ирээдүйн төлөв байдлыг урьдчилан харуулдаг тэргүүлэгч индикатор бөгөөд зах зээлийн эдийн засагтай орнуудын хувьд тухайн улсын эдийн засгийн ирээдүйн хандлага нь эдийн засаг дахь хэрэглэгчдийн үйл хөдлөл, эдийн засгийн ирээдүйн төлөв байдлын талаархи хүлээлт, тэдгээрийн хэрэглээндээ зарцуулж байгаа зардлын хэмжээ зэргээс голчлон хамаардаг болсон учраас дэлхийн олон улс орон хэрэглэгчдийнхээ үйл хөдлөл, хүлээлт дээр тулгуурласан энэ индексийг тооцож, шийдвэр гаргалтандаа чухал үзүүлэлт болгон ашигласаар ирсэн байна.

ХХИ нь зөвхөн бодлого боловсруулагчид, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хувьд бус бизнес эрхлэгчдийн хувьд ч ирээдүйн төлөвлөлт шийдвэр гаргалтандаа ашиглаж болох мэдээллийн чухал эх үүсвэр боллогоороо ихээхэн ач холбогдолтой юм.

Ийм учраас дэлхийн хөгжингүй орнуудад энэ индекст ихээхэн ач холбогдол өгч тогтмол тооцоор ирсэн. Тухайлбал, Америкийн Conference Board, Германы ZEW зэрэг байгууллагууд энэ индексийг тогтмол тооцдог бөгөөд индекс нь эдийн засгийн ирээдүйн чиг хандлагыг гайхалтай зөв харуулж чаддаг нь батлагдсан байна.

Дээрх графикт Америкийн хэрэглэгчийн хүлээлтийн индекс ба Америкийн ажил эрхлэлтийн түвшний хамаарлыг харуулжээ. Америкийн өнцөг булан бүрт амьдарч буй 500 хүнээс авдаг санал асуулга нь ажилгүйдлийн түвшний өөрчлөлтийг хэрхэн оновчтой таамаглаж байсныг графикаас тодорхой харж болно.

Манай улсын хувьд анх 2009 оноос эхлэн Санхүүгийн зах зээлийн холбоо болон Нээлттэй Нийгэм Форум уг индексийг Улаанбаатар хотын хэмжээнд тус тусдаа тооцож байсан бөгөөд 2010 оны нэгдүгээр улирлаас эхлэн 2 байгууллага хамтран энэхүү индексийг тооцож байна.

Монголын хэрэглэгчийн хүлээлтийн индексийг тооцох аргачлал

ХХИ-ийг Монгол улсын эдийн засгийн бүтцэд тохируулан улирал тутамд нэг удаа, нийт 1000 хүнээс санал асуулга авах замаар тооцож байна. Санал асуулгад оролцогчийг Монгол улсын нийгэм, эдийн засгийн бүтцийг төлөөлөхүйц байдлаар статистик түүврийн аргаар сонгодог. Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индексийн санал асуулга нь өөртөө Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индекс болон индикаторыг агуулдаг. Индекс нь хэрэглэгчдийн хүлээлт өмнөх үетэй харьцуулахад хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг харуулдаг бол индикатор нь хэрэглэгчдийн эдийн засгийн талаарх ерөнхий хүлээлт эерэг эсвэл сөрөг байгаа эсэхийг харуулдаг ач холбогдолтой юм. Санал асуулга нь индекс болон индикаторыг тооцоолоход ашиглагдах таван асуулт мөн эдийн засгийн ирээдүйн төлөв байдлын талаархи хүлээлтийг тодруулах зорилго бүхий 14 нэмэлт асуултаас бүрддэг. Асуултууд нь одоогийн нөхцөл байдал ба ирээдүйн хүлээлт гэсэн үндсэн хоёр хэсэгт хуваагддаг. Түүнчлэн ХХИ нь:

- а. Хэрэглэгчдийн хэрэглээний хандлагад гарч байгаа өөрчлөлт, хүлээлт
- б. Инфляци
- в. Ажилгүйдэл
- г. Банкны секторын талаарх хэрэглэгчдийн байр суурь
- д. Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаарх нийгмийн байр суурь гэсэн үндсэн таван чиглэлээр хэрэглэгчид ирээдүйд ямар хүлээлттэй байгааг тодруулах зорилготой юм.

Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индексийн судалгааг санамсаргүй түүврийн аргаар доорх эдийн засгийн 14 салбарын нийт 1000 хүнээс асуулга авч тооцдог.

- ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуй
- Уул уурхай, олборлох үйлдвэр
- Боловсруулах үйлдвэр
- Цахилгаан, дулааны үйлдвэрлэл, усан хангамж
- Барилга
- Бөөний болон жижиглэн худалдаа
- Зочид буудал, зоогийн газар, ресторан
- Тээвэр, холбоо, агуулахын аж ахуй
- Санхүүгийн гүйлгээ хийх үйл ажиллагаа
- Үл хөдлөх хөрөнгө, түрээс
- Төр, батлан хамгаалах
- Боловсрол
- Эрүүл мэнд, нийгмийн халамж
- Нийгэм бие хүнд үзүүлэх бусад үйлчилгээ

2011 оны 4 дугаар улиралын ХХИ-ийн судалгааны санал асуулгын хуудас нь нийт 4-н хэсэг, 16 асуулттайгаар авсан. Үүнд:

- А хэсэг нь оролцогчдоос ерөнхий мэдээлэл авах зорилготой 6-н дэд асуулт
- Б хэсэг буюу 1-8 дугаар асуулт хэрэглэгчдийн ирээдүйн хандлагыг тодорхойлох

- В хэсэг буюу 9-14 дүгээр асуулт хэрэглэгчдийн банк санхүүгийн байгууллагад итгэх итгэлцүүрийг тодорхойлох
- Харин Г хэсэг буюу 15-16 асуулт тухайн цаг үед гарч байгаа онцлог үйл явдлуудын талаар хэрэглэгчдийн санал бодлыг тодорхойлох зорилго бүхий асуулгуудаас бүрдсэн.

XXI-ийн 2011 оны IV улирал /Үр дүн/

2011 оны 4-р улирлын Хэрэглэгчийн хүлээлтийн индекс өмнөх улирлаас 16 хувиар, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 10 хувиар тус тус буурчээ. Үүнд иргэдийн өнөөгийн нөхцөл байдалд өгөх үнэлгээ буурсан, цаашдын санхүүгийн нөхцөл сайжирна гэдэгт итгэлгүй, ирэх нэг жилийн эдийн засгийн нөхцөл байдлын хүлээлт тодорхой бус, үнийн өсөлтүүд үргэлжилнэ гэж хүлээж байгаа нь гол шалтгаан боллоо.

Хэрэглэгчдийн эерэг хүлээлт буурч байна.

Хэрэглэгчидийн ирээдүйд эдийн засгийн байдал сайжирна гэсэн хүлээлт буурч байна. Иргэдийн өнөөгийн нөхцөл байдалд өгсөн үнэлэлт 2011 оны турш **буурлаа**.

Хэрэглэгчид санхүүгийн байдал нь сайжирна гэдэгт итгэлгүй байна.

Улс орны эдийн засаг болон өрхийн санхүүгийн байдал нь сайжирсан гэсэн дүгнэлт өгсөн иргэдийн тоо өмнөх улирлаас бага зэрэг буурсан байна. Тухайлбал эдийн засгийн нөхцөл байдал 28.5 хувиас 24 рүү, өрхийн санхүүгийн нөхцөл байдал 65.5 хувиас 63.9 рүү хүрч тус тус буурчээ. Энэ нь өмнөх оны мөн үеийн 24.5, 60.4 хувьтай харьцуулбал эдийн засгийн нөхцөл байдал буурсан, өрхийн санхүүгийн нөхцөл байдал өссөн дүр зурагтай байгаа юм. Ирэх нэг жилийн хугацаанд эдийн засгийн нөхцөл байдал сайжирна гэсэн хүлээлт өмнөх оны мөн үед 36 хувь,

өмнөх улиралд 44 хувь, энэ улиралд 40 хувь байгаагаас үзэхэд тогтворгүй шинжтэй, тодорхой бус байна.

Хэрэглэгчид хөрөнгө оруулалтын хандлагаа хэвээр хадгалж байна.

Санал асуулгаас харахад хэрэглэгчидийн мөнгөн хөрөнгийн хуримтлалын 51 хувь нь үл хөдлөх хөрөнгөд, 38 хувь нь банкинд, 11 хувь нь үнэт цаасанд байршихаар байна. Үүнийг өмнөх оны мөн үеийн 46, 44, 10 хувьтай болон өмнөх улирлын 50, 38, 12 хувьтай харьцуулбал үл хөдлөх хөрөнгийг илүүд үзсэн хандлага хэвээр хадгалагдаж байна.

Инфляцийг өснө гэж таамаглажээ.

Иргэдээс үнийн өсөлтийн талаар асуухад санал асуулгад оролцогчдын 92 хувь нь сүүлийн нэг жил өргөн хэрэглээний барааны үнэ өссөн гэсэн бөгөөд цаашид томоохон эд зүйлс авахаар төлөвлөж байгаа эсэхийг тодруулахад, иргэдийн дийлэнх нь буюу 56 хувь нь тохиромжгүй үе гэж хариулжээ. Үнийн өсөлтийн талаарх санал асуулгыг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал оролцогчдын 90.9 хувь, өмнөх улиралтай харьцуулбал оролцогчдын 91.2 хувь нь үнэ өссөн гэж хариулж байжээ. Эндээс үзэхэд үнийн өсөлт ойрын хугацаанд буух шинжгүй байна.

Хөдөлмөр эрхлэлт тогтвортой байхаар байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг тодруулахад санал асуулгад оролцогчдын 77 хувь нь ирэх нэг жилийн хугацаанд ажлын байраа солих бодолгүй байгаа бөгөөд 78 хувь нь энэ ажлын байраа цаашид тогтвортой байна гэж хариулсан байна. Эдгээр тоонуудын өмнөх оны мөн үе болох 74, 75 хувь болон өмнөх улирлын 80, 77 хувьтай харьцуулан харахад цаашид ажлын байр нь тогтвортой байхаар байна.

Татварын орлого, үр ашиггүй зарцуулагдах хандлага давамгайл байна.

Санал асуулгад оролцогчдын 43 хувь нь зарцуулалт үр ашиггүй, татвар өндөр, 29 хувь нь зарцуулалт үр ашиггүй, татвар боломжийн, 13 хувь нь зөв зарцуулагдаж байгаа, татвар боломжийн, 12 хувь нь зөв зарцуулагдаж байгаа, татвар өндөр гэж хариулжээ. Эндээс үзэхэд дийлэнх нь өнөөгийн татварын хувь хэмжээг өндөр, зарцуулалт нь үр ашиггүй гэж үзэж байна.

Хүлээлтийн индикатор

Судалгааны үр дүнг индикатор болгож гаргадаг бөгөөд 50-иас дээш үзүүлэлт нь эерэг, 50-иас доош үзүүлэлт нь сөрөг хүлээлтийг илэрхийлнэ. Зураглалаас харахад өнөөгийн нөхцөл байдлын хүлээлтийн индикатор 59.7 оргил түвшингээс 48.4 болтол буурч сөрөг хүлээлт рүүгээ хэлбийсэн байна. Мөн түүнчлэн ирээдүйн төлөв байдлын хүлээлтийн индикатор 73.4 оргил түвшингээс 69.1 болтлоо буурчээ. Өөрөөр хэлбэл өнөөгийн нөхцөл байдлын хүлээлт ирээдүйгээсээ илүү хурдацтайгаар буурч байна.

